

Puskás útítaskájától Békésy emléklakettjéig 5 tárgy szerepel, a „Művészeti emlékek” 3 festményt, 10 grafikát, 9 szobrot és kislakstikát, közel 80 fotót közöl. A „Telefonkártyák” címszó alatt közel száz, 1991 és 2001 között kiadott alkotás tekinthető meg.

A *Bibliográfia* fejezetben a Postamúzeum könyvtárában fellelhető távbeszélő-történeti művek (10), illetve a magyar postai szakfolyóiratok cikkeinek tanulmányainak (63) címei, valamint az 1884 és 2001 között kiadott telefonkönyvek alapadatai találhatóak.

A *Kiállítások* fejezet a budapesti Telefónia Múzeum „A lármafától a világhálógig – a távbeszélő-történet 120 éve”, a pécsi Telegaléria „Pécs távbeszélésének 100 éve”, a nagyvázsonyi Postamúzeum „Hangokkal, jelekkel, erővel, terekkel embertől emberig”, az ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark a „Hírközlési emlékek a századfordulóról”, a budapesti Postamúzeum a „Múzeum a múzeumban” című kiállításaira hívja fel a figyelmet, biztosítva egyben ezek világhálón történő elérésének lehetőségét is.

A *Függelékben* 12 alfejezet sorakozik. A „Jogsabályok” 1881-től a 2001. évi XL. törvényig 8, a „Múzeumi tanulmányok” Békésy György cikkétől Ökrös Tiborné írásáig 5, a „Távbeszélő berendezések működési elvei” az első telefonkészülék működésétől a személyhívó rendszerekig 15, az „Áramellátó berendezések” a Leclanché-elemtől Győr távbeszélő főközpontjának áramellátásáig 20 tételt tartalmaz. A „Hírek, érdekességek a szakmai folyóiratokból” 7 folyóirat közel 80 cikkét, a „Magyar telefónia ipari háttere” a szakterület 16 jeles intézményét, a „Szolgáltatás-díjszabás” a téma 3

összeállítását, az „Előfizetési statisztikák” ezek 28 táblázatát, a „Távközlés hazai szervezetei”, illetve a „Távközlés nemzetközi szervezetei” az ide tartozó intézmények (3-3) körét ismerteti. Az „Életrajzok” cím alatt Baross Gábor, Alexander G. Bell, Thomas A. Edison, Kolossváry Endre, Robert V. Lieben, Michael I. Pupin, Puskás Ferenc, Puskás Tivadar, Alec H. Reeves és Almon B. Strowger neve szerepel. A „Szakoktatás” a téma 6 intézményét, a „Telefon a magyar irodalomban” 10 költőnk versét, a „Különlék” a Telefonhírmondót mutatja be, ez utolsó alfejezet része a „Képjegyzék” című felsorolás, amelyben 1037 illusztráció tekinthető meg.

A Postai és Távközlési Alapítvány értékes alkotását a múzeumi kiállítóhelyekről szóló videorészletek sora, valamint a teljes anyagot tartalmazó angol nyelvű verzió gazdagítja. Az olvasó könnyed eligazodását egyszerű navigációs szimbólumok segítik, amelyek között a (teljes vagy részleges) keresést, illetve a jegyzetelést és rögzítést lehetővé tevő megoldás, valamint a Sógó szerepel.

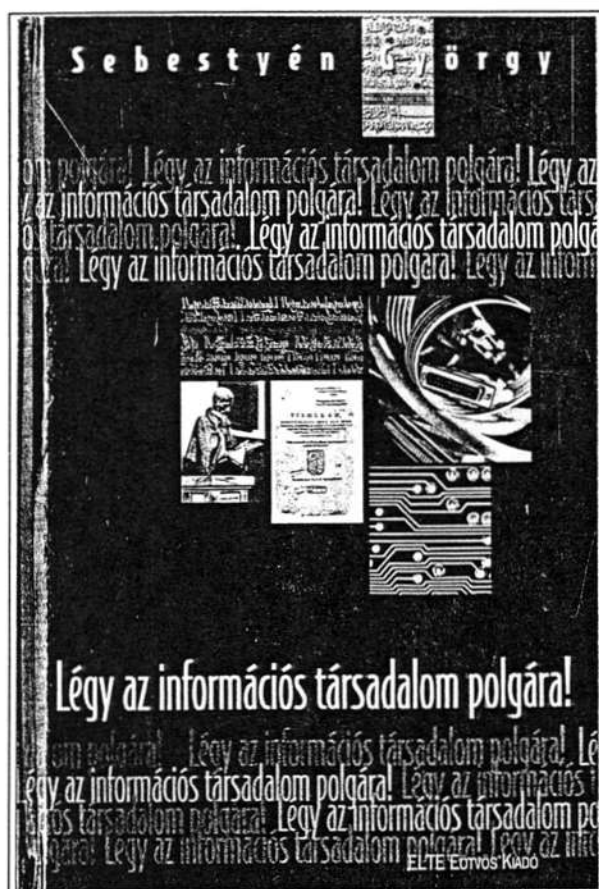
A Miniszterelnöki Hivatal Informatikai Kormánybizottsága által támogatott alkotást Kovács Gergelyné és Krizsákné Farkas Piroska szerkesztette, anyagát a szakterület jeles képviselő írták és válogatták, a CD-ROM-feldolgozás a Skicc Bt. munkáját fémjelzi. Az átlagos rendszerkövetelményű (Pentium PC, 32 MB RAM, 4X CD-ROM, 800×600 képernyő, 64 000 szín, MS Windows 95, 98, NT 4X, 2000, ME) mű kereskedelmi forgalomban nem kapható, díjtalan kölcsönzését a kiadó Andrássy út 3. alatti székházában (tel.: 267-8628, 268-1999) lehet igényelni.

Árkos Iván
(BME OMIKK)

Kulcsot a polgár kezébe!

Nehéz helyzetben van a szakember, amikor szaktudományának jól ismert kereteit elhagyva a tudományos ismeretterjesztés ingoványos talaját választja. Ez a megállapítás különösen igaz akkor, ha témája ráadásul a manapság is alakuló, állandóan változó. információs társadalom, illetve az abban való eligazodás segítése. A választás ugyanakkor érthető, hiszen a szerző éppen azt tűzte ki célul, hogy az olvasók szélesebb körét lássa el azzal a szellemi munícióval, amelyet elengedhetetlennek tart ahhoz, hogy a kötet olvasói

„...az egyre differenciálódó társadalmi, közéleti és munkaerő-piaci viszonyok között megtalálják a mindjobban bővülő infokommunikációs szükségletek kielégítéséhez vezető megfelelő kiindulópontokat”. A könyv bevallottan nem a könyvtáros szakma szűk körének szól, célja egyértelműen az, hogy az informatikai írástudás iránt érdeklődést keltsen. Ha pedig ez a motiváció megteremtődött, a kötet gazdag forrástartalma alapján elindulhat a kedves olvasó az információs társadalom különböző szféráinak megismerése felé.

Légy az információs társadalom polgára! / Sebestyén György. – [Budapest] : ELTE Eötvös K., cop. 2002. – 366 p. ; 25 cm
Bibliogr. a lábjegyzetekben
ISBN 963-463-559-8

Nézzük, milyen módon próbálja meg Sebestyén György ezt a motivációt megteremteni? Először is a könyv oldott, közérthető stílusa segítségével. Minden, amit globalizációról, internetről, mobil kommunikációról vagy elektronikus információszolgáltatásról írt a szerző, bárki számára érthető fogalmazásban jelenik meg. Ugyancsak elősegíti a népszerűsítést a kötet tagolt fejezetbeosztása, valamint illusztrációs anyaga. A fejezetek egymásutánisága kétségtelenül fontos témánk esetében, hiszen az információs társadalom egésze oly sok elem jelenlétét feltételezi, hogy ember legyen a talpán, aki „sorvezető” nélkül eligazodik benne.

Kövessük végig azt a logikai láncot, amely alapján a szerző fejezetekbe sorolta mondandóját. Az alaptól kezd: az információ, az információs társadalom és az informatika fogalmainak lecsupaszított, minden sallangtól mentes (tehát közérthető) definiálásával. Újra, és utoljára ismétlem meg a könyvtáros, informatikus, kommunikációs szakem-

berek és filozófus olvasók megnyugtatóására, hogy ez a könyv elsősorban nem nekik készült, ne várjanak árnyalt, bőbeszédű definíciókat: a népszerűsítés, és nem a szaktudomány szférájában mozgunk most. Azért sem, mert az első fejezetnek nem is ezen fogalmak magyarázata a célja, hanem direkt módon az informatikai írástudás gyakorlati megszerzési lehetőségeinek ismertetése (ECDL), valamint olyan általános információszerzési források felsorolása, amelyek bárki számára hozzáférhetőek. Ezek után Sebestyén vázlatosan foglalkozik a globalizáció kérdéseivel, ami után következnek a kötet erőnyeit legjobban bizonyító további fejezetek.

Mit is tarthatunk a kötet legfőbb erőnyének? Én a magam részéről azt az adattári megközelítést, amely az egyszerű olvasót az információforrásokhoz eljuttatja. A források ismertetése végigvonul az egész könyvön: ha az olvasó követi a szerző gondolatmenetét, az alapinformációk mellett (amelyek pl. az internetre, a mobil kommunikációra, a jogi szabályozásra vonatkoznak) rögtön gyakorlati ismeretekre is szert tehet egy internetes számítógép, és minimális informatikai írástudás birtokában.

A könyv adattárjellege akkor válik az olvasó számára nyilvánvalóvá, ha a következő recept szerint lát olvasásához: vedd Sebestyén György: Légy az információs társadalom polgára! című könyvét, egy csésze kávé, és ülj le a számítógéped mellé. Lapozd fel a könyvet, és keresd fel az interneten azokat a honlapokat, amelyek a kötetből a legjobban érdekelnek. Innentől kezdve a kezdő, de a tapasztalt internetező sem szorítható keretek közé, és megkezdődhet a navigálás a világhálón.

Itt kell megemlítenem a könyv egy gyengéjét, amelyről azonban nem a szerző tehet, hanem éppen a rohamosan fejlődő (információs) társadalom: nevezetesen azt a tényt, hogy nem tudja naprakészen követni a struktúrák, politikai és intézményi rendszerek folyamatos változásait. A nyomtatott dokumentum ezen folyamatokat egy adott időpillanatban rögzíti, a kézirat lezárásának megfelelő állapotban. Míg a könyv tartalma statikus formában megáll az időben, „az élet megy tovább”, és bizony előfordul olykor, hogy cégek megszűnnek, az IKB-ból IHM lesz, a mobiltelefonoknak egy újabb generációját fejlesztik ki stb. Szerencsére a változások mértéke a könyv adattárának csak egy részét érinti, és alkalmat ad a szerzőnek arra, hogy az internetes források kritikus mértékű változásait figyelemmel kísérve elgondolkodjon egy leendő 2. javí-

tott, bővített kiadáson, avagy netán elektronikus formában, folyamatosan frissítve tegye a későbbiekben hozzáférhetővé a dokumentumot.

Ezen kitérő után kövessük tovább a szerző gondolatmenetét az információs társadalom többoldalú megismerése érdekében. Olvashatunk az Európai Unió információforrásairól, az olvasó bevezetést nyer az internet kialakulásának és fejlődésének történetébe, megismerheti használatának különböző formáit. Részletesen foglalkozik a mobil kommunikációs rendszerek szerepével, különös tekintettel a hazai szolgáltatások lehetőségeire, majd „Az információs Magyarország pillérei” című fejezetben a honi fejleményeket követhetjük nyomon az információs társadalom stratégiájától a törvényhozáson keresztül a társadalom legkülönbözőbb területein lehetséges internetes információszerezési forrásokig.

Sebestyén György nem lenne könyvtáros, ha könyvében nem szentelne kiemelt helyet szűkebb szakterületének. Ezt is a már megszokott módon teszi, közérthetően, a szélesebb olvasóközönség számára megfogható eszközökkel. Figyelembe veszi azt a mindannyiunk számára közismert megállapítást, amely szerint „az információs társadalom és a demokratikus jogállam működésének

alapfeltétele a könyvtári rendszer, amelyen keresztül az információk szabadon, bárki számára hozzáférhetők” (1997. évi CXL. törvény). A szerző ennek fényében tesz kísérletet arra, hogy az elektronikus könyvtári szolgáltatásokból állítson össze egy csokrot az érdeklődőknek, amely a jelenlegi helyzetet rögzíti. Jellemző szakmánk mai dinamizmusára, hogy a fentebb már említett változások bizony több helyen jelentkeznek a szolgáltatásokban, lehet hát gyűjteni a könyv megjelenése óta megjelent új linkeket, szolgáltatásokat: megújult a *LibInfo*, elindul végre a *MOKKA*, tervek és pályázatok születnek az *Elektronikus Periodika Archivum* létrehozására, gőzerővel folyik a digitalizálás stb.

Túllépve a könyvtárszakma keretein, Sebestyén könyve befejező részében a társadalmat behálózó elektronikus szolgáltatások sokféleségét ismerteti az elektronikus gazdaság keretein belül (e-kereskedelem, e-bank), végül komoly figyelmet szentel az ingyenesen is hozzáférhető különböző szolgáltatásoknak.

A kötetnek minden bizonnyal széles olvasótábora lesz.

Dippold Péter
(Könyvtári Intézet)

Az Elsevier-folyóiratok digitális archívuma a Holland Királyi Könyvtárban

Az alább részletezett fontos bejelentés az IFLA Glasgow-ban rendezett konferenciájáról 2002. augusztus 26-i dátummal jelent meg. Témája a ma már szinte elcsépelet és kíméletlen könyvtári dilemma, az „access v ownership”, azaz a hozzáférés vagy tulajdonlás. (A témának bő irodalma van, itt csupán egy tömör ismertetést ragadok ki, amely a McGill Egyetem megoldásáról a *TMT* 2001. 12. számában jelent meg.) Ha egy folyóirat fizikai példánya beérkezik, akkor – míg világ a világ, vagy míg a könyvtár él és „mozog” – meg lehet találni bármely olvasó kérésére a raktárban a könyvtári feldolgozásnak és tárolásnak köszönhetően. Ezzel szemben látni kell, hogy az online folyóiratokhoz való huzamos hozzáférést eddig sehol sem sikerült megnyugtatóan rendezni. Több megoldás is van, de mindegyik hibázik valahol: például amint lejár egy online folyóirat előfizetése, attól a naptól fogva a könyvtár ki van zárva a website-ról (nincs sem IP-címes, sem jelszavas bejelentkezés többé). Sőt,

még az előfizetett évfolyamot sem tudja a könyvtár olvasói rendelkezésére bocsátani. Vagy: lejár az előfizetés, a kiadó jószándékúan egy évig, öt évig biztosítja a hozzáférést az előfizetett évekhez, ám egyszer csak tönkremegy az üzlet, kipukkan a dot-lufi, megromlik a dot-rot, a 300 dollár/részesvény értékű cégből 3 dollár/részesvény értékű cég lesz, amely bemenekül a híres-nevezetes 11-es paragrafus (Title 11 – Bankruptcy law) alá, és csődeljárást kér maga ellen. Ekkor már a kliensek, az előfizetők futhatnak a pénzük után – mindenesetre az adatbázis a semmibe tűnik a hálóról. Ismerünk persze stabil cégeket is, ilyen pl. a JSTOR, de ahogy azt mindig is mondtuk mi könyvtárosok, a tudásforrások – tekintet nélkül a közegre és médiumra – optimális helye a könyvtár. A téma a nyári IFLA-konferencia kapcsán került ismét reflektorfénybe. A konferencia során tartott sajtótájékoztató anyagát az alábbiakban foglaljuk össze. (Forrás: www.kb.nl/kb/resources/frameset.nieuws.html)